

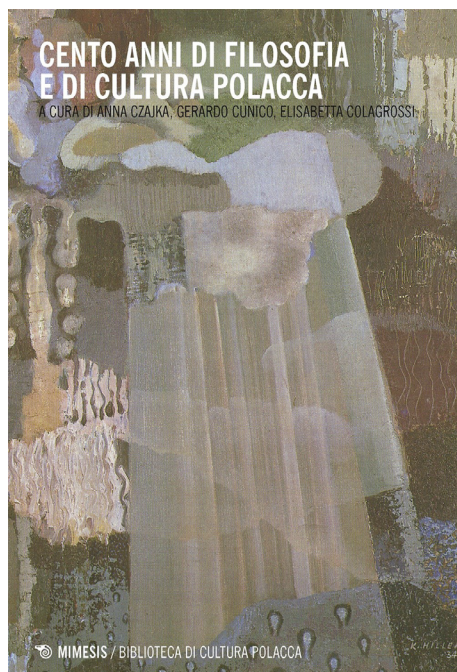
**Tomasz Kopiczko**

**Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie**

## **Recenzja książki „Cento anni di filosofia e di cultura polacca”**

A. Czajka, G. Cunico, E. Colagrossi (red.),  
*Cento anni di filosofia e di cultura polacca*,  
Milano – Udine 2020, 348 ss.

Książka zatytułowana „100 lat filozofii i kultury polskiej” została zredagowana przez zespół składający się z trzech osób: Anny Czajki, Gerarda Cunico, Elisabetty Colagrossi. Jest to piąty numer z serii wydawniczej „Mimesis / Biblioteca di Cultura Polacca”. Omawiana publikacja, podobnie jak cała seria wydawnicza, zawiera opracowanie kluczowych dzieł kultury polskiej, które miały wpływ na myśl filozoficzną i rozwój poszukiwań humanistycznych. Tom „Cento anni di filosofia e di cultura polacca” składa się z dziewiętnastu tekstów naukowych. Prezentują one stosunkowo mało znane na arenie europejskiej dzieła kultury polskiej. Jak podkreśla redakcja tomu, mimo, że wiele z dzieł literatury polskiej nie jest rozpowszechnionych w skali europejskiej czy światowej, to wnoszą one znaczący walor w rozwój myśli filozoficznej i humanistycznej. Poszczególne teksty przyczyniają się do



upowszechnienia dziedzictwa humanistycznego. Mają one charakter poszukiwań międzykulturowych i zakreślają szerokie horyzonty.

Cała seria wydawnicza „Biblioteca di Cultura Polacca” jest wspierana przez Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Publikacja została sfinansowana z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, prowadzonego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Autorami poszczególnych tekstów są: Angela Ales Bello z Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie (*Dzieło sztuki pomiędzy ludzkim a Boskim*), Attilio Bruzzone, profesor filozofii (*Kultura, tożsamość, odmienność we współczesnej Polsce. Szkic filozoficzno-historyczny*); Angelo Campodonico, wykładowca filozofii moralnej na Uniwersytecie w Genui (*Notatki na marginesie w „Normach moralnych” Marii Ossowskiej*); Elisabetta Colagrossi, wykładowca religii na Uniwersytecie w Genui (*Antybabel. Ludwik Lejzer Zamenhof pomiędzy esperanto i religijnym uniwersalizmem*) oraz (*Ija Lazari-Pawłowska jako tłumacz Ghandiego: Etyka niestosowania przemocy*); Francesco Coniglione, wykładowca historii i filozofii na Uniwersytecie w Katanii (*Wiedza milcząca: Ludwik Fleck nam współczesny*); Gerardo Cunico, wykładowca filozofii na Uniwersytecie w Genui (*Brzozowski i Boine: nieoczekiwana konwergencja*); Anna Czajka, wykładowca Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (*„Nadejdzie czas, w którym kwestie kultury będą najważniejsze”. La „Biblioteca di Cultura Polacca” jako projekt tłumaczeń międzykulturowych i ożywienie eksperymentu myśli międzykulturowej*) oraz (*Pogranicze, jako kwestia interdyscyplinarna i wzór myślenia w polskich studiach międzykulturowych*); Beata Gaj, wykładowca Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (*Humanistyczna szkoła łaciny i nowa literatura łacińska na Śląsku jako podstawa dla edukacji kulturowej*); Eliza Kącka, wykładowca polonistyki na Uniwersytecie Warszawskim (*Notatki o przyjęciu Stanisława Brzozowskiego przez emigrację. Gustaw Herling-Grudziński jako ambasador myśli polskiej we Włoszech*); Julia Krauze, wykładowca na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (*Figura rycerza wg Marii Ossowskiej i Jana Białostockiego. Porównanie dwóch wizji*); Bernadetta Kuczera-Chachulska, wykładowca Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (*Przestrzeń sztuki słowa w refleksji estetycznej Władysława Stróżewskiego*); Lauro Giovanni Magnani, wykładowca historii sztuki na Uniwersytecie w Genui (*Odczytać Białostockiego we Włoszech. Rozpoznać i rozpoznać siebie w dziełach historyka sztuki polskiej poprzez dwa doświadczenia redakcyjne*); Michele Marsonet, wykładowca filozofii

na Uniwersytecie w Genui (*Relacje pomiędzy filozofią analityczną polską i włoską*); Oscar Meo, wykładowca estetyki na Uniwersytecie w Genui (*Ontologia piękna u Władysława Stróżewskiego*); Alberto Pirni, wykładowca na Uniwersytecie w Pizie (*Wszechświat aktu i jego determinacje społeczne wokół „Norm moralnych” Marii Ossowskiej*); Laura Quercioli Mincer, wykładowca literatury polskiej na Uniwersytecie w Genui (*Anselm Kiefer i Mirosław Bałka w „HangarBicocca”: Pamięć niemiecka i pamięć polska*); Piotr Salwa, wykładowca literatury włoskiej na Uniwersytecie Warszawskim (*Literackie Włochy w Polsce. Blaski i Cienie*). Teksty są napisane w języku włoskim lub angielskim. Wydaje się, że w ten sposób dotrą do szerszej rzeszy odbiorców.

Pośród całej publikacji na wyróżnienie zasługują cztery teksty. Pierwszym tekstem publikacji, który nosi znamiona tekstu programowego, jest artykuł Anny Czajki *Nadejdzie czas, w którym kwestie kultury będą najważniejsze. La „Biblioteca di Cultura Polacca” jako projekt tłumaczeń międzykulturowych i ożywienie eksperymentu myśli międzykulturowej*. Autorka tekstu wyraża swoje przekonanie za Marią Ossowską, że spojrzenie na własną kulturę z innego kontekstu pobudza zdrową krytykę. Wyraża to zasadę, że kto narodził się niewolnikiem, nie widzi niewolnictwa. Stąd też cały projekt *La Biblioteca di Cultura Polacca* ma na celu promowanie polskiej myśli i kultury. Prof. Anna Czajka, zdobywając doświadczenie na uniwersytetach europejskich, dostrzega potrzebę współpracy pomiędzy różnymi kontekstami kulturowymi. Stąd też rodzi się postulat przybliżania tekstów, które mają wpływ na rozwój myśli humanistycznej. Celem projektu jest podjęcie współpracy ze środowiskiem języka włoskiego. Ma się to odbywać głównie na poziomie relacji akademickich. Zdaniem autorki tekstu międzynarodowa współpraca na płaszczyźnie kultury, humanistyki czy filozofii, niesie w sobie dużą wartość, ponieważ jest pozbawiona założeń ideologicznych i konsumpcyjnych. Cały projekt, mimo że wydaje się dziełem pionierskim, jest propozycją kompleksową, bardzo dynamiczną. Jego walorem jest również to, że dokonuje się nie tylko tłumaczenia tekstu, ale pokazuje się dorobek poszczególnych autorów w sposób całościowy i osadzony w konkretnym kontekście kulturowym.

Kolejnym artykułem, który zasługuje na wyróżnienie, jest tekst Piotra Salwy *Literackie Włochy w Polsce. Blaski i Cienie*. Autor zauważa, że literatura włoska w Polsce oraz polsko-włoskie stosunki kulturowe od kilku stuleci stanowią przedmiot badań. Wielokrotnie były próbą wykazania przynależności kultury polskiej do świata zachodniego. Natomiast literatura włoska obecna w kulturze polskiej,

jak zauważa autor, jest swoistym „kanałem mediacji” i prowadzi do budowania wspólnej tradycji europejskiej. Prof. Piotr Salwa w swoim opracowaniu jako przykład percepcji literatury włoskiej podaje twórczość Jana Kochanowskiego, Łukasza Górnickiego, Jana Długosza, Daniela Naborowskiego czy Kaliksta Morawskiego. Zdaniem autora, obecne czasy wydają się być szczególnie sprzyjające dla promocji literatury włoskiej w Polsce.

Cennym z punktu widzenia promocji kultury polskiej we Włoszech jest artykuł Julii Krauze. Prezentuje on figurę rycerza w myśli Marii Ossowskiej i Jana Białostockiego. Walorem tego tekstu jest to, że na zasadzie konfrontacji przedstawia twórczość dwóch wybitnych przedstawicieli polskiej myśli humanistycznej: Marii Ossowskiej, jako filozofa i Jana Białostockiego, jako historyka sztuki. Zdaniem Julii Krauze twórczość obu tych humanistów znajduje swój wspólny punkt w postaci rycerza. Opracowanie to ukazuje ideał rycerza w różnych epokach historycznych, począwszy od starożytności. Zarówno w twórczości Ossowskiej, jak i Białostockiego, przejawia się uniwersalizm oraz bogate odniesienia do szeroko rozumianej kultury europejskiej.

Wartościowym z punktu widzenia promocji polskiej kultury za granicą jest artykuł Attilio Bruzzone. Porusza on zagadnienia kultury, tożsamości oraz inności we współczesnej Polsce. Za kluczowe dla tego zagadnienia autor uznaje twórczość czterech reprezentatywnych współczesnych myślicieli. Są to: Leszek Kołakowski, Bronisław Baczko, Andrzej Walicki oraz Zygmunt Bauman. Wszyscy oni są zakorzenieni w specyficznej polskiej kulturze, która była filarem ich edukacji. Natomiast ich twórczość jest na tyle uniwersalna i powszechnie zrozumiała, że stała się elementem refleksji międzynarodowej. Artykuł wyraża nie tylko opis myśli czterech wybranych twórców, ale jest raczej krytyczną oceną dynamiki polskiej sytuacji kulturowej. Jest także próbą dialogu międzykulturowego.

Książka „100 lat filozofii i kultury polskiej” wpisuje się w szeroko rozumiany dialog polsko-włoski. Publikacja pozbawiona stereotypów myślenia umożliwia rozwój potencjału humanistycznego zarówno w kontekście polskim, jak i włoskim. Dialog prowadzony przez poszczególnych autorów, którego wyrazem są publikowane artykuły, prowadzi także do wzbogacenia dziedzictwa kulturowego współczesnej Europy. Oceniając całościowo publikację należy podkreślić, że jest ona przykładem współczesnej wymiany myśli humanistycznej, która mimo iż dokonuje się na płaszczyźnie akademickiej, jest przystępna wszystkim czytelnikom.

Dialog, który nawiązuje się pomiędzy współczesną myślą humanistyczną w Polsce i we Włoszech wyrażoną w tej publikacji, zaprzecza paradygmatom sporu o to, czy kultura ma charakter regionalny, czy globalny. Wnioski z wielu artykułów prowadzą w kierunku uniwersalizmu myśli humanistycznej. Różnice, które się rodzą, mają służyć natomiast wzajemnemu ubogaceniu, a nie tworzeniu kolejnych podziałów.

Podsumowując całą recenzję, należy stwierdzić, że po tę publikację mogą sięgnąć nie tylko nauczyciele akademicki, studenci lub fascynaci współczesnej myśli humanistycznej, ale każdy, kto choćby w najmniejszym stopniu interesuje się szeroko rozumianą kulturą i zna język włoski lub angielski. Książka ma dużą wartość naukową i dydaktyczną, ale także przejawia wiele walorów popularyzatorskich. Teksty napisane są starannym językiem włoskim lub angielskim, dzięki czemu czyta się je dobrze. Dodatkowym walorem są liczne elementy interkulturalne i interdyscyplinarne.

### **Biogram**

Ks. dr Tomasz Kopiczko, UKSW  
ORCID: 0000-0002-8000-6714